

פרשת בְּשַׁלַּח — נס בתוך נס

מסופר בתורה לאחר נס קריעת ים סוף: "וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף, וַיִּצְאֻהוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר, וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר, וְלֹא מָצְאוּ מַיִם" (טו כב). לאחר מסע מדברי בן שלושה ימים מבלי שמצאו מקורות מים, הם הגיעו למרה, אך גם שם לא יכלו לשתות. היו שם מים, אבל הם היו מרים, והעם התמרמר והתלונן. ה' אמר למשה שישליך עץ אל המים, וכשהושלך העץ, התמתקו המים ונעשו ראויים לשתייה (טו כג-כה). חז"ל אומרים ב"מכילתא" (טו כה) שעץ זה היה עץ מר, והיה כאן נס בתוך נס, שעץ מר המתיק את המים המרים. מובאים שם דברי רבן שמעון בן גמליאל: "כמה מופרשין דרכי הקב"ה מדרכי בשר ודם! בשר ודם במתוק מרפא את המר, אבל הקב"ה מרפא את המר במר!"

נס דומה התרחש גם על ידי אלישע הנביא.

לאחר שעלה אליהו הנביא בסערה לשמיים, חזר אלישע ליריחו. אמרו לו אנשי יריחו: "הֲנֵה נָא מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב – פְּאֻשֶׁר אֲדֹנָי רָאָה – וְהַמַּיִם רְעִים, וְהָאָרֶץ מְשֻׁקֶלֶת" (מלכים ב ב יט).

דברי אנשי יריחו קשים להבנה: אם "הָאָרֶץ מְשֻׁקֶלֶת", כלומר שביריחו מתים אנשים בגלל המים הרעים – איך אפשר להבין את הפתיחה החיובית של תיאור יריחו "מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב", כלומר שטוב לגור שם? מסביר זאת רבי חנין, כמובא במסכת סוטה (מז.), "חן מקום על יושביו". ההסבר לדבריו הוא שאין מקום מושלם בעולם, ובכל מקום אפשר למצוא חסרונות; אבל אנשים שבחרו לגור במקום מסוים, סימן שהם אוהבים את המקום למרות החסרונות שיש שם. לכן אסור ללעוג ולבזות את מי שהחליט לגור שם למרות החסרונות.

על דברי רבי חנין הוסיף רבי יוחנן (שם בגמרא סוטה מז.): שלושה חיינות הם: חן מקום על יושביו, חן אישה על בעלה וחן מקח על לוקחו. כלומר, כמו בבחירת מקום מגורים, כך גם בבחירת בן זוג וגם ברכישת חפצים: כל אדם וטעמו האישי, וכל אדם והעדפותיו האישיות והסובייקטיביות. מי שנשא אישה, הרי שהוא בחר בה כי היא מצאה חן בעיניו, ולכן אל תקלקל את שמחתו בבחירתו ואל תלעג לו על בחירתו גם אם אשתו לא מוצאת חן בעיניך. וכן אם אדם קנה משהו, אל תלעג לו על קנייתו, על טיב הסחורה או על כדאיותה, כי הוא שמח במה שקנה, אז אל תקלקל את שמחתו ללא צורך וללא תועלת. אדרבה! תאמר לו מילה טובה על בחירתו, וכדברי בית הלל במסכת כתובות (יז.) שאין בכך משום "מִדְבַּר שֶׁקֶר תִּרְחֶק" (שמות כג ז).

מה עשה אלישע למען תושבי יריחו שביקשו שיסייע להם עם מצוקת המים שלהם שאינם ראויים לשתייה? אלישע לקח מלח והשליך אותו אל מקום נביעת המים (הנקרא מאז "מעיין אלישע"), ואמר: "פה אָמַר ה': רפאתי למים האֵלֶּה! לא יִהְיֶה מַשֶּׁם עוֹד מִן־תַּיִם וּמִשְׁפָּלָת!" (מלכים ב ב כא). ואכן המים "נרפאו" ומאז ועד היום ראויים לשתייה.

גם על מעשה זה אמרו רבותינו שהיה כאן נס בתוך נס: את המים שהייתה בהם מליחות בלתי נסבלת המתקן אלישע בעזרת מלח!

ממעשה זה למדנו כמה יסודות חשובים:

1. לא ללעוג להעדפותיהם האישיות של בני אדם השונים מאיתנו – "שלושה חינוכות הם"!
2. גם מה שנראה כמו חיסרון אובייקטיבי, כמו רמת מליחות בלתי נסבלת, לא מחייבת אותנו להגדיר את המציאות באופן שלילי – "הִנֵּה נָא מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב"!
3. לעולם אינך יודע מהיכן תצמח הישועה. אמנם, בדרך כלל, ב"דרכי בשר ודם", מתוק מרפא את המר; אבל הקב"ה מנהיג את עולמו גם באופנים שאינם מובנים לנו (עדיין), וגם "מר יכול לרפא את המר"!
4. יש לפעמים תקופות בחיים שבהם מרגישים מרירות, ובאופן טבעי מתחילים להתלונן. הדרכת רבותינו היא שצריך להאמין שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה, ואז מצליחים להפוך את המרירות למתיקות.

מסופר על בחור ישיבה עילוי ששידכו לו את בתו של אחד הגבירים, שהתחייב לקנות לו בית ולפרנס אותו בזמן לימודיו. לקראת החתונה הפסיד הגביר את כל רכושו ולא הייתה לו אפשרות לקיים את הבטחתו. הגביר, אבי הכלה, עידכן את חתנו העילוי במצב, ואמר לו שלצערו, הוא לא יוכל לעמוד בהתחייבויות, ועל כן מצידו אפשר לבטל את השידוך. אבל העילוי לא היה מוכן לבטל את השידוך, למרות הצעות רבות שהגיעו אליו מגבירים אחרים.

בסופו של דבר, כל חבריו של העילוי גרו בדירות משלהם, והוא נאלץ לגור בשכירות. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, אמרו שכדאי לברוח מפני הגרמנים. כל החברים שלו שהיו להם דירות משלהם התמהמהו מלברוח, ולבסוף אחרו את מועד ונהרגו. העילוי שלא הייתה לו דירה משלו, לא היה לו מה להפסיד, והוא ברח עם בני משפחתו וניצל, ואז התברר שמה שהיה מר בתחילה היה מקור ההצלה בסוף.